

de volwassenen zou ze dan geschieden op autorisatie van een enkelvoudig, en bij de kinderen op die van een dubbel oordeel der liefde in den aangegeven zin; bij volwassenen een oordeel der liefde aangaande zichzelf, bij de kinderen een aangaande die volwassenen en óók nog aangaande zichzelf. Weg er mee, de Schrift en de kerk van alle eeuw haalt een streep door den regel, dat de kerk geen onderscheid moet maken tusschen leden en leden. K. S.

## UIT DE SCHRIFT

### PRIESTER EN LAM IN ÉENEN.

Roepende met groote stem, zeide Jezus: Vader, in uwe handen beveel ik mijnen geest. Lucas 23: 46.

De groote stem, het luide roepen, dat is een element, hetwelk in de berichten omtrent Christus' dood op meer dan één plaats optreedt.

Ook aan het einde, als Hij den geest geeft. En daar heeft het wel zijn bijzondere plaats. Want het zegt ons, dat de dood van Christus niet is te vergelijken met een vlammetje, dat lang flinkt en eindelijk, eindelijk uit is. En ook niet met een geluid, dat langzaam wegsterft. Of met een beweging, die geleidelijk aan aan kracht en snelheid inboet, totdat ten leste geen trilling meer is waar te nemen.

Neen, de dood van Christus gelijkt op een heldere lamp, die plotseling ophoudt te branden. Een hevige geluids-stoot markeert het oogenblik van Zijn sterven. De meerdere van Simson vergadert al zijn krachten, roept overluide, roept meer aan, dan dat Hij uitroept, en geeft alzoo den geest. Hij laat hem niet gaan, niet zwerfen, en niet zweven. Doch Hij bestelt hem in de hand van Vader.

En dit heeft alzo moeten zijn. Want deze dood is de eenige, die Lam en Priester wil vereenigd zien in één persoon.

Geen offer is ooit gebracht als teeken der verzoening, of priester en offer waren er twee.

En wanneer ooit al iemand dacht, zichzelf te kunnen offeren, dan schold de wet hem weg: gij zijt zoowel van priester als van lam een spotbeeld, en gij miskent de wet der openbaring.

Doch heden is het uur gekomen, waarop de ééne, die bevoegdheid heeft het leven af te leggen, daartoe geroepen wordt krachtens het vreeverbond, dat in de eeuwigheid Hem zelf zich deed verplichten eenmaal zijn eigen priester te worden, d.i. zich zelf te offeren.

Zelf te offeren: heel-en-al Priester. Zich te offeren: heel-en-al Lam.

Dus behoort de grootste kracht te liggen naast de grootste krachteloosheid. Slechts de krachtige priesterhand kan offeren naar behooren. En alleen het gezonde, gave, sterke lam kan den dood werkelijk lijden.

Dus drijft de sterke Priester zichzelf als lam den adem uit. Hij perst hem uit. Het is het wonder, dat de kerk steeds weer in deze woorden onder een formule brengt: Zijn dood is daad. K. S.

## KERKELIJK LEVEN

### ZANGERS EN SPREKERS, SPEELLIEDEN EN LITURGEN, II.

De sacramentele beweging, die verleden week reeds ruw werd aangeduid, maakt vele leerlingen. Langdurig zal dit leerlingenschap niet zijn; daarvoor is de ontkrachtiging van begrippen als „Woord” en „sacrament” te brutaal. Maar de leerlingen, die zich achter de herauten van deze beweging scharen, zullen toch in massa voor de orthodoxie verloren zijn; de „beweging” is een van die nerveuse decadentie-verschijnselen, die in onzen tijd de kerk ontbinden, en die getypeerd zijn door een devaluering van alle waarden, die we hadden, en zulks in naam der WAARDEN waarnaar men op zoek is, en die men nimmer grijpen kan, naar eigen zeggen.

De pijnlijk aandoende zelfoverschatting van hen, die in den laatsten tijd de theologisch-kerkelijke begrippen ontkrachten, ontbreekt ook hier niet. Prof. van der Leeuw (Liturgiek, 26) verklaart, dat deze liturgische beweging, „zal zij überhaupt iets zijn, niet minder dan een hervorming zal bedoelen”.

Maar de hervorming zet zich hier op een verkeerde plaats in. Men geeft hier aan het avondmaal zoo groote plaats. Waarom? Omdat „de Heer” het zelf heeft gegeven. We lezen (32:3): „Wanneer wij zoeken naar het centrum van onzen eeredienst, ligt het toch voor de hand allereerst te zien naar den eeredienst, dien de Heer ons zelf heeft gegeven, de bediening van het Heilig Avondmaal. Doet dit tot mijn gedachtenis..... Hier wordt de schare der jongeren tot gemeente, hier wordt het samenzijn met den Leeraar tot sacrament: dit is mijn Lichaam, dit is mijn Bloed, —

In het midden van den Eeredienst staat de Avondmaalsdich. Het avondmaal heet hier dan ook consequent: de grondvorm van allen eeredienst. Want het is het teken van de openbaring zelf: van 's Heeren dood en opstanding, van zijn vleeschwording en verheerlijking, van zijn Komst en Wederkomst. ELKE handeling in den eeredienst — zoo heet het verder — moet zich rechtvaardigen in haar sacramenteel karakter door haar betrekking tot deze grondhandeling.

De grondvorm..... De grondvorm van het verkeer tusschen God en mensch is immers volgens Van der Leeuw (132) de Vleeschwording; en die grondvorm nu brengt mee, dat het sacrament van het Heilig Avondmaal in elken Zondagmorgendienst wordt gevierd. Waar dit — zoo zegt hij — om welke reden ook, niet wel mogelijk is, bedenke men, dat niettemin de dienst alleen dienst is, doordat hij het Avondmaal tot vooronderstelling en grondslag heeft. Het EENIGE sacrament, dat er „eigenlijk” is, ziet hij in de verlossende en verzoenende Tegenwoordigheid Christi in de aardse lichamelijkeheid (47). Deze wordt door Christus' kerk gevierd, volgens den schrijver.

Zoo kon Noordmans (Liturgie, 1939, 102) wel met goede reden schrijven, dat Van der Leeuw het sacrament de „sublimering eener eenvoudigste levensuiting” noemt. Tevens, dat Van der Leeuw „de liturgische handeling belegt met het epitheton waarlijk, en er tegen opkomt, dat wat de kerk in andere formatie, in vereenigingen, b.v. op het zondingsveld, doet, als in ernst gedaan daarboven worde gesteld”. In het sacramentele van den heelen eeredienst is het sacrament algemeen gemaakt.

Wij behoeven onzen lezers niet breed uiteen te zetten, waarom wij dit alles haten. Haten als de ondermijning van alle waarachtige theologie, en dit zoogenaamd in naam van haar liefste motief: de vleeschwording des Woords. Want het is niet meer dan woordenspel, de vleeschwording, dit „mysterie der godzaligheid”, te doen aanmerken als den grondvorm voor het verkeer tusschen God en mensch. Vleeschwording is geen „vorm”, en heelemaal geen verkeersvorm. De vleeschwording des Woords was b.v. de eenige weg, om het verkeer tusschen God en mensch grondig op te breken, in naam der straffende gerechtigheid; zij was de voorwaarde óók voor het vernietigen en ongedigen en straffen van den Borg naar en in de natuur die gezondigd had. Dat is wel wat anders dan grondvorm van (pacifiek) verkeer. Neen, we zeggen niet, dat met het bovenstaande de betekenis der vleeschwording is uitgeput. Wel, dat achter deze algemeen-making van de „figuur” der vleeschwording de zeer antieke verwarring ligt van de begrippen „Christus als midden-persoon” (als *mesos*) en „Christus als middelaar” (*mesites*). De Schriftgeloofvige ziet in Hem den Middelaar, die God en menschen, gescheiden vanwege de zonde, met elkander verzoent. Deze schijn-theologie ziet Hem als een midden-figuur, verwant aan God, verwant aan den mensch, daarom in staat Gódt te begrijpen, en in staat, evenzeer, om óns te begrijpen; een figuur, die niet zoozeer door een betalend offer, als wel door zijn enkele zijn, naar twee kanten de hand kan strekken, naar God toe, en naar ons toe, alzo „contact” aan beiden gevende.

De grondvorm van het verkeer. Welja. Maar wie het zoo ziet, heeft meteen het recht verbeurd, ons te spreken van sacramenten. Hij heeft ze van het Woord losgemaakt, en van de borgtochtelijke verzoening tevens.

Niet gemakkelijk nu is het de gevaren van zulk een beweging te onderkennen. Zij laat haar theologische achtergronden meestal in een nevel, zoo vaak zij zich tot de menschen „van de praktijk” richt. En haar woordkeus is zelf al zeer ondoorzichtig.

Daarom verblijft het ons, dat de heer Milo in zijn boek een aparte paragraaf opneemt onder het opschrift: „Geen sacramentalisme”. Terecht schrijft hij (blz. 153), dat hier eigenmachtig wordt beschikt over de plaats, die Woord en Sacrament naar Gods wil in het leven der kerk moeten innemen. Alsmode dat er in de Schrift niet de minste aanwijzing is om muziek en zang sacramenteel te verklaren.

Het doet ons daarom vreugde, in den brief, dien de heeren Milo en R. Huizenga richtten tot de „Vereniging voor Protestantse Kerkmuziek”, volgende passage te lezen (opgenomen in het boek van dhr Milo, blz. 157/8):

Uw jaarverslag-1937 spreekt van „uitvoering van gewijde muziek tijdens de eeredienst”. Dit wekt de gedachte aan muzikale bijdragen, waarvan wij niet zouden kunnen meewerken. Het betreft dan immers aesthetische belevingen, die als zodanig buiten de geloofs-werkzaamheid liggen van de gemeente, die haar HEER ontmoet. Bovendien zou het uitvoeren van muziek niet de Kerk als geheel ten goede komen, maar alleen hun die daar oer voor hebben, zoals Mej. Joh. de Geus in genoemd jaarverslag ook zegt: „opdat zij (de grote componisten) hun zendingstaak zouden vervullen aan hen, die ervoor ontvankelijk zijn”. Dit musiceren voor een deel der gemeente komt in strijd met het wezen der Kerk, die de gemeenschap der heiligen is.

U gebruikt in Uw bulletin diverse uitdrukkingen, die

ons ongewoon klinken, en die doen vermoeden, dat U reeds een grondslag hebt gekozen, op welke wij ons niet zouden kunnen begeven. Daar is eerst de uitdrukking „zendingstaak” in bovenstaand citaat, welke door muziek zou moeten worden vervuld. Voorts spreekt U over het „sacramenteel karakter van kerkmuziek”. In onze confessie (art. 33) belijden wij de genoegzaamheid der twee ons door Christus geschonken sacramenten, te weten de H. Doop en het H. Avondmaal. In dezelfde circulaire spreekt U van „uitverkoren der gemeente”. Wij kennen slechts „de gemeente der uitverkorenen” (Doopformulier), d.i. de Kerk, waarin geen andere uitverkorenen voorkomen, in de priesterlijke zin als door U bedoeld. — Hoewel wij waarderen, dat U „geenszins een mening of een bepaalde richting wilt opdringen”, vragen wij ons af, of Uw werk wel in ruimer kring vruchtbaar zal blijken te zijn, zonder een vooraf opgestelde, aan Gods Woord gebonden, belijdenis.

Tot zoover de aanhaling. Hier wordt geschiedenis gemaakt en gewaakt, terwijl het tijd is. K. S.

### VOORTGEZETTE WANDELING LANGS ENKELE KERKELIJKE PERSSTALLETJES

Bij het vervolg van onze wandeling langs enkele persstalletjes, waarboven tegenwoordig het spandoek wappert „Voor den opbouw van het Gereformeerde leven” naderen wij de tent, waarboven staat: „Van het Verbond”.

Het is een ruime, royaal opgezette kraam. Dat mag ook wel. Den laatsten tijd is hier de drukte wel wat geluwd, daar de trek veel meer is gegaan in de richting van die eerste twee kramen, maar eenige jaren geleden was dat anders. Toen was het hier één grijs berg van geschriften; die bij duizenden lagen opgestapeld en grif van de hand gingen. Het zag hier toen dagelijks zwart van de koopers. „TOELICHTING” was de titel van dezen „best seller”. Het geschrift wilde licht verspreiden over wat in de geheime concilies was verhandeld en besloten. Zulke dingen trekken de aandacht. Aan de bedenkelijke gezichten van sommige koopers was het evenwel al te zien, dat niet ieder dat verspreide licht waardeerde. Er kwamen tegen geschriften los, die links en rechts werden aangeboden, en zich tegen dezen grijzen stroom wilden handhaven. De leiding van deze tent dachtte evenwel geen critiek en beantwoordde deze tegen-actie prompt met een nieuwe lawine van lectuur. PRAE ADVIES las je allerwegen op die duizenden blauwe omslagen. Alles zag eenvoudig blauw in deze tent van al die nieuwe boekjes. Opnieuw verdrong men zich om er een te bemachtigen. Nu werden de gezichten van tal van lezers eerst recht zomber. Vanaf dat tijdstip was het met alle rust rondom deze tent voorgoed gedaan. Het werd er bepaald zeer rumoerig. Dat verdroot den man van dit stalletje. Hij wist het zoover te krijgen met de hulp van den marktmeester, dat al die tentjes, waarin die van de zijne afwijkende lectuur werd aangeboden, van de markt wegden verdreven. De een na den ander zag men, midden op den dag, noodgedwongen zijn matjes oprollen en heengaan. Er kwamen leelijke hiaten, kale plekken in die eens zoo vroolijke aaneengesloten tenten. Midden op den dag viel er toen die bekende, landerige stemming die anders eerst pleegt te gaan heerschen bij het scheiden van de markt. Je leerde er ook de kooplui kennen, want dit alles verliep niet steeds in pais en vree. Wat stond er nu feitelijk in die boekjes van die heengezonden? Ze noemden veel het Verbond. En dat was tegen den zin van de leiding van deze groote tent. Het grijs boekje keurde dat af. Minder praten over het Verbond was meer in de lijn. Doch wat ziet men nu? Reeds meer dan een jaar lang tref je in deze tent niets anders aan dan al maar lectuur over het Verbond! Van week tot week hetzelfde. Er zijn er die zeggen, dat deze tenthouder het monopolie wilde hebben, geen concurrentie duldde en waar deze nogal actief was, moest ze er maar uit. Hij heeft nu het rijk alleen. De grijs en blauwe boekjes zijn al lang vergeten. Zoo goed ze in het begin van de hand gingen, zoo slecht liep het er op het laatst mee. Menige koper achtte zich zelfs bedrogen, omdat men, wat men eerst warm had aanbevolen, nu losliet en daarvan zei: stop 't maar in de kachel. Ondertusschen is er naar het oordeel van menigen niet veel veranderd in deze tent, want bekijk je al die nieuwe Verbondslectuur goed, dan heeft het er veel van, dat wel de bandjes zijn veranderd en de opschriften, maar dat de inhoud ongewijzigd is gebleven. Echt in trek is deze tent evenwel niet meer, de groote stroom van het publiek heeft zich verlegd. Met de vrij schaarsche belangstellenden wandelen we weer verder.

Volgens afspraak zouden we nog even aanwippen bij dat tentje, waar die kerkrechtelijke uitstallingen worden gehouden. Ook daar heeft het een tijd lang zwart gezien van de menschen en grijs van de boekjes. — Officieel handelde men er niet in, hadden ze een zeer aparte bestemming, maar ondertusschen, vroeg je er om, dan haalde men ze van achter de toonbank te voorschijn. En ook zoo gingen ze grif weg. Wie iets wilde weten van die gerucht makende, ambtelijke schorsing van een zekeren professor, kon hier terecht. Niet ieder kon het waardeeren, dat deze zaak zoo publiek werd uitgevent. Maar daarover zullen we het nu maar niet hebben. Ondertusschen is het met die lectuur ook leelijk mis geloopt. Zoodra lag

dat boekje er met die Toelichting op de Schorsing niet, of van links en rechts verschenen de tegengeschriften ook in deze zaak.

Wat als een zwaar belastend rechterlijk vonnis was aangekondigd werd door velen als een eerediploma opgevat. Ook hier was het weer noodig een tweede boekje over deze zaak open te doen, al kwam dat niet in ieders handen. Het was even „grijs” zoowel van binnen als van buiten, als het andere, en bracht de zaak geen haarbreed verder. Ik zal maar niet al het rumoer beschrijven, dat over deze zaak is verwekt. Hoe vriendelijk en voorkomend men in deze tent met buigingen en strijkes ook de koopers te woord staat, het publiek is den laatsten tijd over de behandeling allerminst tevreden. Men is wel in deze tent toen het misleiep met die grijze boekjes niet zoover gegaan, dat men ze zelf in de uitverkoop wierp of opwekte ze maar in de kachel te stoppen. Men gaat hier anders te werk en dat wekt juist de ontstemming op. Van week tot week zie je nu leetuur verschijnen met al maar vraagtekens. Zoo ligt er nu weer iets in de uitstalling onder den titel: Moeten geschorste of afgezette ambtsdragers van het Avondmaal worden afgehouden? En kijk je dan die leetuur in, dan blijkt dat er zonder blikken of blozen in wordt verklaard: „In het kerkelijk conflict, dat onze kerken nu doormaken, hebben de kerkelijke vergaderingen in het algemeen gemeend, dat de schorsingen in het ambt de afhouding van het Avondmaal niet hoefden te brengen”. En, zegt men dan verder, die houding wordt ook gedekt door mannen als Voetius, Rutgers en Jansen.

En kijk, dat is nu om echt giftig te worden, en geeft je het woord boerenbedrog in den mond, waarover we het vorige week reeds hadden! Want weet ge wat er te lezen stond in die grijze boekjes over de Schorsing van dien professor? Ik zal het U woordelijk aanhalen:

„Wat prof. Schilder bij het verstrekken van zijn adviezen zoekt en begeert aan te richten moet op het standpunt der Synode worden aangemerkt als „tweedracht, sekten en multerij in kerken”. (Pag. 33 van het eerste grijze boekje).

„Hij heeft zich door zijn houding schuldig gemaakt aan de in art. 80 K. O. genoemde zonde van scheurmakende en aan wat in ons Avondmaalsformulier wordt omschreven als het begeeren aan te richten van tweedracht, sekten en multerij in kerken”. (Pag. 18 van het eerste grijze boekje).

„De Synode heeft uiteindelijk welbewust de grove zonde van openbare scheurmakende en openlijke verachting der kerkelijke orde bij prof. Schilder willen constateeren. De overtuiging, dat hij zich aan die grove zonde schuldig maakt, heeft er haar toe ge-

leid om hem op zoo ernstige wijze tot de orde te roepen”. (Pag. 33 van het eerste grijze boekje).

Weet ge wat nu het ergerlijke in deze zaak is? Dat in deze tent, waar alleen maar kerkrechtelijke uitstallingen worden gehouden, en dat door den baas zelf, die kerkenordening, waarom alles draait, gladweg wordt verdonkeremaand. Ge kunt er verzekerd van zijn, dat men al weer gereed staat om Uw affreuse, horribele termen te laken. Maar laten we eventjes zien. Ge hebt dat toch zooveel goed in U opgenomen, dat van die bij herhaling vastgestelde, met name genoemde grove zonde, van die nadrukkelijke verwijzing naar het Avondmaalsformulier? En wat zegt dat Formulier? Immers dit, dat allen die zich aan deze ergerlijke zonde schuldig maken, zich van de tafel des Heeren zullen onthouden, waarbij hun verkondigd wordt dat zij geen deel hebben in het rijk van Christus en zich dus van deze spijze, welke Christus alleen voor zijn geloovigen verordeneerd heeft, zoo lang zij in zulke zonden blijven, zullen onthouden, opdat hun gericht en verdoemenis niet des te zwaarder worde. Sla nu Uw kerkenordening op, en lees artikel 76: „En desgeleijks wie een openbare of anderszins een grove zonde gedaan heeft, zal van het Avondmaal des Heeren afgehouden worden, enz.”

Kunt ge het nu begrijpen, hoe men nu nog kan vragen of zulke grove zondaren wel van het Avondmaal des Heeren moeten afgehouden worden?

Afhouden zegt art. 76 K. O. Wij hebben in het kerkelijk conflict anders geoordeeld, zegt men losjes weg, net doende alsof men van den prins geen kwaad weet, en alsof er geen K. O. bestaat. En nu die ds Joh. Jansen waarop men zich beroept. Wat zegt die? Lees „de Korte Verklaring van de Kerkenordening” van zijn hand, pag. 312: „Het tweede geval is, dat iemand een openbare of anderszins een grove zonde bedreven heeft. Staat dit na onderzoek voor den kerkeraad vast, dan stelt hij den zondaar aanstonds onder censuur”. Wordt dan verder gevraagd: Welk karakter draagt deze afhouding? dan antwoordt ds Jansen: „Deze afhouding van het Avondmaal is de eerste acte van de tucht in engeren zin. Ze wordt ook wel de voorloopige excommunicatie of „kleine ban” genoemd”. En daar wil nu die vriendelijke mijnheer van dit tentje ons wijs maken, dat die ds Jansen van dat alles niet zou hebben geweten en ermee accoord zou gaan dat in dit conflict, op niemand zooals men zegt, de persoonlijke censuur is toegepast! Nu loopen we nog eenige kans, dat ons wordt tegengeworpen, dat artikel 76 der K. O. betrekking heeft op gewone leden der kerk en artikel 79 en 80 speciaal op bijzondere ambtsdragers. Het valt mij telkens weer op, dat men op dit punt aangekomen nooit eens flink doorpraat en eerlijk de consequentie van zijn meening aanvaardt. Deed men

dat, dan zou men, gesteld men wilde alleen bij gewone leden van afhouding van het Avondmaal weten, in geval van bedreven grove zonden, en niet bij bijzondere ambtsdragers, eerlijk deze conclusie moeten aandurven, dat je dominee, ouderling of diaken zijnde je meer zou kunnen permitteeren op het punt van grove zonden dan als gewoon lid der kerk en een heel wat mildere tuchtbehandeling zou genieten. Dan zou men tevens het Avondmaalsformulier daarop aansluitend maar meteen moeten wijzigen, b.v. in dezen geest: Allen, behalve dominees, ouderlingen of diakenen, die zich aan de navolgende ergerlijke zonden hebben schuldig gemaakt, zullen zich van de tafel des Heeren onthouden en hun wordt verkondigd, dat zij geen deel hebben in het rijk van Christus. En voort: Deze allen, met uitzondering van dominees, ouderlingen en diakenen, zullen zich van deze spijze (welke Christus alleen voor zijn geloovigen, waaronder onbedreven grove zonden bedrijvende dominees, ouderlingen en diakenen, verordeneerd heeft) onthouden, opdat hun gericht en verdoemenis niet des te zwaarder worde.

Wanneer we den vriendelijken man van dit kraampje niet tot zooveel goddeloosheid vervallen mogen achen, dan doet hij toch hier inderdaad aan iets, wat lijkt op boerenbedrog. Want dan stopt hij toch stil-tjes die grijze boekjes met die vreeselijke woorden over die in het Avondmaalsformulier genoemde grove zonde in de kachel. En zoo gaat dan die heele aanklacht van die beruchte grove zonde in rook op.

Uit mijn jongensjaren herinner ik me van de weekmarkt zoo'n virtuoos, die een soort leerachtigen ouwel op zijn tong legde en dan allerlei schoone vogelengeluiden van nachtegaal, karekiet, kanarie tot lijster toe, uit dat lapje leer voorttooverde. Kocht je dan zoo'n ding en kwam je er mee thuis, dan kon je je longen er op leeg blazen, maar op zijn best, haalde je er een geluidje uit te voorschijn, dat wel iets weg had van het snateren van een eend of gans, maar meer ook niet. Daaraan werd ik herinnerd bij onze wandeling langs dit stalletje. Twee jaren geleden lagen hier de bazijnen van het gericht, ze zouden een klaar en sonoor geluid geven. En nu na deze twee jaren, wordt er op geblazen en blijkt er niets anders meer uit voort te kunnen komen, dan het snerpnd geluid, zoo wel bekend van het fluitje van den stationschef, welk signaal U op eenigen afstand alleen maar wil zeggen, dat ge voor ditmaal den (kerkelijken) trein hebt gemist. Zijn we even bedrogen! Wij alleen? Of mogelijk ook God?

Ondertusschen ook boven deze tent wappert dat vroolijke, veelbelovende spandoek: Tot opbouw van het Gereformeerde leven. Kom, gaat ge mee? Ik heb er voor vandag weer genoeg van. P. GROEN.

## POPULAIR-WETEN. [SCHAPPELIJKE SCHETSSEN]

### OM HET HART DER REFORMATIE, VII.

Het woord bevat alle beloften Gods, en het geloof neemt ze alle aan. De inhoud van het woord is Christus, de gansche Christus.....

Dr H. Bavinck.

Nadat wij de positie van De Cock en Scholte ten opzichte van de beschouwing der kerkleden en het doopen der kinderen zoo objectief mogelijk hebben bepaald, moeten we thans de ontwikkeling van het vanwege deze kwestie tusschen beide mannen gerezen conflict nagaan.

Wanneer we dat doen, komen we in aanraking met een ingewikkeld, maar ook uitermate boeiend en leerszaam brok geschiedenis van de zich zoojuist van het Nederlands Hervormde Kerkgenootschap afgescheiden hebbende Gereformeerde Kerken. Een stuk geschiedenis, dat in meer dan één opzicht een lichtbaken is, speciaal in de opgezwepte, tegen elkaar opbruisende kerkelijke wateren onzer dagen.

We kunnen in den bewogen strijd, welke rondom dit conflict heeft gewoed, gemakkelijk vier perioden onderscheiden. Deze teekenen zich als vanzelf tegen elkaar af, als we de evolutie van de moeilijke worsteling nagaan.

Vooreerst is er de tijd, waarin het conflict openbaar werd. Deze periode eindigt met de synode van Amsterdam, welke van 2-12 Maart 1836 werd gehouden. Deze eerste synodale vergadering der afgescheiden kerken gaf met de beste bedoelingen en terwijl de hartelijke verstandhouding onder de broeders er niet in 't minst onder leed, een, als we het zakelijk bezien, volstrekt onbevredigend en dubbelzinnig compromis, dat, evenals elk, niet als zoodanig door allen erkend en aanvaard, compromis, wel een bron van ellende moest worden.

Na deze synode komt de moeilijke tijd, waarin het conflict al scherper wordt en steeds verder om zich heen grijpt. De zaak wordt dan in verschillende publicaties uitvoerig besproken. Kerkelijke vergaderingen spreken er hun oordeel over uit. De partijen komen in dezen tijd al feller tegenover elkaar te staan. De verwarring en de onrust nemen steeds toe.

Vervolgens komt het gansche conflict op de synode

van Utrecht, gehouden op 28 Sept. 1837 en volgende dagen. Op deze synode bereikt de twist zijn hoogtepunt. Ze vormt de derde phase in de geschiedenis van deze misere.

En eindelijk volgt nog een vierde tijdvak. Dat vangt aan bij de sluiting van de Utrechtsche synode en eindigt op de derde synode van de Afscheidenen, n.l. die van Amsterdam, gehouden van 17 November-3 December van het jaar 1840.

We willen deze vier perioden nu achtereenvolgens bekijken.

#### 1. De Synode van 1836.

In alle literatuur over de Afscheiding wordt deze synode zeer geprezen. Ze vormde een tooneel van ware, christelijke en kerkelijke gemeenschap. Ze gaf een schoone openbaring van de kerkbouwende genade en kracht van den Heiligen Geest — al was, zooals in deze wereld van zelf spreekt, ook dat „goede werk” met zonde besmet. Bouwman noemt haar „die gezegende vergadering, op welke de eenheidsband gelegd werd tusschen de verschillende kerken op grond van de gemeenschappelijke Gereformeerde belijdenis en kerkenordening”<sup>1)</sup>.

We willen nu zoo nauwkeurig mogelijk nagaan wat deze synode inzake de onderhavige kwestie besloot. Wat we daarvoor noodig hebben, vinden we in de artikelen 59-62 der Handelingen, welke uitspraken bevatten resp. over onderwijs en belijdenis, doop, avondmaal en den rustdag.

In het eerst genoemde artikel worden de „Opzieners en Herders” opgewekt „alle naauwkeurigheid aan (te) wenden, om onder opzien tot den Heere de beginzelen van het werk Gods op te wekken, en toe te zien, dat de zwakke en teedere spruiten niet vertreden of onderdrukt worden”. En terwijl zij dit kwaad met alle macht zullen tegenstaan, moeten zij die „zwakke en teedere spruiten” „ernstig zoeken te bewegen tot erkenenis en belijdenis van hetgeen de Heere aan hen gedaan heeft, opdat zij ook, door die erkenenis en belijdenis des geloofs, als lidmaten CHRISTI door de gemeente erkend en tot het gebruik der H. Sacramenten, de teekenen en zegelen van het verbond der genade, kunnen toegelaten worden, zullende echter een legelijk worden vermaand, dat niemand erkend mag worden voor een lidmaat van de Kerke CHRISTI, dan op belijdenis des geloofs, en geenszins tengevolge van het van buiten leeren van eenige waarheden”.<sup>2)</sup>

In deze woorden hooren we heel duidelijk een Schol-

tiansch klank. Niemand mag erkend worden voor een lidmaat der kerk dan wie belijdenis der geloofs aflegde! En deze alleen worden toegelaten tot het gebruik van de Sacramenten (meervoud!). Men kan nu inderdaad uit de in dit artikel geformuleerde stelregel de conclusie trekken, dat volgens de synode van 1836 de volwassen doopleden geen lidmaten der kerk zijn en hun kinderen dus niet gedoopt mogen worden.

Toch behoeft de deze uitspraak De Cock nog niet met dwingende noodzaak te treffen! Wanneer ze tegen hem zou worden aangevoerd, kon hij immers volkomen naar waarheid antwoorden: Ik beschouw deze volwassen doopleden ook niet zonder meer als lidmaten! Ze zijn naar mijn overtuiging slechts bijwoners of volwassen kinderen! Had hij boven de namen van de volwassen doopleden, welke de acte van afscheiding mede onderteekenden, niet duidelijk geschreven, dat zij inderdaad geen „ledematen” waren? En verder: werden de kinderen van de volwassen doopleden door dit artikel werkelijk van den doop geweerd? Er werd toch niet direct over hen gesproken? En conclusies uit een leeruitspraak hebben toch zeker geen rechtskracht?

Dit alles neemt evenwel niet weg dat het klimaat van deze „leeruitspraak” toch beallst Scholttiansch is. Wordt het dan soms gevaarlijker voor De Cock in het volgende artikel? Dat begint namelijk zó: „De lidmaten der Kerke CHRISTI zijn verplicht, om aan hunne kleine kinderkens het teeken en zegel des H. Doops in de gemeente te doen toedienen, dewijl, volgens de H. Schrift en de daarop gegronde Formulieren van eenigheid onzer Kerk, de kinderkens met hunne ouders in het verbond Gods begrepen zijn, en de beloften des Heeren niet alleen de geloovigen, maar ook hun zaad gelden”<sup>3)</sup>.

Sprak de synode hier opzettelijk van lidmaten der kerke Christi, welke verplicht zijn hunne kinderen te laten doopen? Waarom gebruikte ze niet de in de gereformeerde liturgische schriften, wanneer deze over den kinderdoop spreken, zoo gebruikelijke termen „geloovigen” of „christenen”? Gaat ze inderdaad bewust op 't Scholttiansche kompas zeilen? En moet deze zin nu zoo worden geïnterpreteerd dat alleen de kinderen van deze lidmaten gedoopt mogen worden?

<sup>1)</sup> Handelingen van de Opzieners der Gemeente Jesu Christi vergaderd te Amsterdam den 2den Maart en volgende dagen A.o. 1836. Te Amsterdam, bij H. Höveker. Te 's-Gravenhage, bij J. van Golverdinge. 1836, p. 27/28.

<sup>2)</sup> Idem, p. 28.

GEE

WAAR

Enkele  
een artik  
Doop vo  
Ds v  
meerde  
gaan v  
Mannen  
Ik had  
zijn leve  
moet ge  
Op een  
ziet ge  
ziet uw  
van geh  
verborge  
door ont  
Denkt  
van God  
„Zie”,  
water ge  
zonden,  
Alles, al  
had ged  
Dat is  
gucht va  
ademen.  
maakt h  
niet mee  
afgewan

Zoo  
daar m  
scheid  
loovige  
op: „We  
zeker w  
Die niet  
geven?  
heil? In  
denken  
zich an  
Dan i  
Synode  
doopten  
zeker

Of zit  
niet zoo  
lijk is?  
bóden, l  
dat door  
dat de  
moeten  
dat ze  
veelvuld  
laten op  
van dat  
dat alle  
doopt m  
geroerd.  
den kin  
en in ee  
node wi  
over he  
uiteendi  
heid va

We v  
zinsnede  
Leerna  
Woorde  
eenighe  
verbond  
deze de  
worde,

Dit k  
we hebl  
toch fei  
tussche  
deze: w  
van het  
trouw,  
lijdende  
of is hij  
aan het  
snijdt g  
overtuig  
Woord  
eenighe

Als v  
en het  
sprake  
we een  
laatste  
lingen”

<sup>3)</sup> Idem